

Metaforele obsedante din proza de frontieră a lui Marin Preda

Drd. Ovidiu Marcu
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: Preda's literary work can be interpreted as a huge open gate to the subconscious of the writer through which enter, from the world of his childhood and his formation as a man, the obsessive metaphors that hold in their center his father's fascinating figure. Besides, Preda's texts can be easily set into an extension of his biography, due to the fact that in many of them one can find, melted, scenes of family life seen in the restricted position of a community whose members are part of the same split humanity (Morometii) or as an extended reply at the community level (the village).

Key-Words: subconscious, obsessive metaphors, biography, recurrent images

Literatura de frontieră a lui Marin Preda dezvăluie o latură mai puțin cunoscută a scriitorului, extrem de discret atunci când vine vorba despre creațiile aflate pe masa de lucru sau despre viața sentimentală, însă la fel de incitantă ca și opera care a intrat de mult timp în atenția publicului. Această literatură cvasi-intimistă, de sertar, apărută antum (Convorbiri cu Marin Preda) și postum (Creație și morală, Scrisori către Aurora, Jurnal intim) acoperă un interval considerabil, în fapt perioada de creație a lui Marin Preda de la debutul în volum (1948) și până la apariția ultimului text scris chiar în ziua morții, 15 mai 1980.

Regăsim în textele necanonice ale lui Marin Preda chipul tatălui, conștiința scriitorului, nevroza chinuitoare, imaginea mamei, delirul istoriei sau tragedia țăranului condamnat la dispariție de noile realități istorice, adică tocmai emblemele (efigiile) unei geografii spirituale inconfundabile care s-au transformat cu timpul în obsesii literare. Caracterul repetitiv al acestor metafore trădează o preocupare constantă fixată în subconștientul scriitorului, deliberat sau involuntar, iar analiza lor reliefează rolul pe care acestea l-au jucat în operele care i-au adus celebritatea.

Ne propunem, utilizând metoda psihocritică a lui Charles Mauron, să evidențiem rețeaua de relații create de-a lungul timpului între metaforele (imaginile) obsedante din textele necanonice și din cele canonice pentru a înțelege sensurile absconse care le susțin.

1. Chipul tatălui

Una dintre aceste metafore, care ocupă un loc central în textele lui Preda, este imaginea (chipul) tatălui în jurul căreia scriitorul a construit un adevărat cult și pe care a așezat un edificiu literar solid prin Ilie Moromete, personaj principal al romanului *"Moromeții"*. Proiectul acestui roman, care urmărește viața oamenilor de la câmpie prin intermediul unei familii de țărani și a bărbatului ce devine exponentul ei, datează dinainte de apariția volumului de nuvele *"Întâlnirea din Pământuri"*. Într-o confesiune literară intitulată *"Un roman din viața oamenilor de la câmpie"*, din data de 2 aprilie 1948, inclusă în volumul *"Creație și morală"*, publicat postum, Preda făcea următoarea mărturisire: *"În forma clasică a romanului, cred că va avea aproximativ 350-400 pagini de tipar. L-am început vara trecută și am scris 150 de pagini, cu întreruperi mari."*^[1]

Filonul viitorului roman a cărui acțiune se petrece în anul 1945 are în prim-plan conflictele interioare ale unei familii numeroase pe care tatăl trebuie să le gestioneze convingător (eficient) pentru a putea păstra unitatea membrilor. Preda conturează, după cum se observă, liniile generale ale romanului și oferă și o primă variantă de final, în care familia depășește cu ușurință criza destrămării: *"În familia unui țăran chiabur, doi din cei cinci fii ai lui sunt ispitiți de viața orașului și de afaceri. Vor să-și ia partea de moștenire și să vină în București să se apuce, cum spuneam, de afaceri. Bătrânul se opune. Conflict, dezlănțuire de patimi și ură; ajung la paroxism și apoi se rezolvă. Familia, ridicată pe slăbiciunile și cusururile semenului, este gata să se destrame. Se și destramă într-un fel, se destramă și se aruncă însă numai elementele de destrămare. Ceilalți frați răspund luminos, fără ostentație, problemei."*^[2]

Subiectul romanului și profilul lui Moromete devenite obsesii ale lui Preda s-au cristalizat, după spusele autorului, prin abandonarea proiectelor epice inițiale și prin convertirea personajului la unul din avatarurile intermediare, corespunzător căutărilor febrile din anul 1950: *"Într-unul dintre ele fusese topit Moromete însuși. Se numea Matei Dimirși apărea, în 1950, într-o situație specifică, într-un conflict în care protagoniștii sfârșeau unul ucis, altul executat pentru ucidere, iar alții la închisoare pe diferite termene. Nu mi-a reușit acel roman și atunci am revenit la Moromeții. Bineînțeles, Moromeții nu exista pe atunci în forma în care există ea acuma tipărită, ci doar în embrion, eroul principal traversând câteva scene de bază, cum ar fi de pildă scena în care e descrisă masa Moromeților, discuția cu preceptorul, scena ieșirii la seceriși scenele finale."*^[3]

Imaginea lui Moromete tatăl în varianta Matei Dimir este o ipostază în care autorul contopește mai multe personaje: Țugurlan, țăranul neprietenos și

dur, cu spirit justițiar din primul volum și Matei Dimir, unul din prietenii lui Ilie Moromete din al doilea volum, țăran cu spirit întreprinzător, alături de care pleacă la munte pentru comerțul de troc. Eșecul personajului în versiunea din 1950 și reluarea lui în forma care l-a impus în volumul apărut în 1955 este rezultatul unei obsesii literare pe care Marin Preda a rezolvat-o favorabil în plan artistic .

Într-un interviu din 1971, inclus în volumul *"Creație și morală"*, cu titlul *"Am o părere foarte bună despre proza care se scrie astăzi"*, Marin Preda mărturisește că prototipul lui Ilie Moromete a fost tatăl lui. Confesiunea făcută după publicarea volumului II al romanului *"Moromeții"* este cu atât mai importantă cu cât evidențiază evoluția acestui personaj de la primele încercări literare realizate la Școala Normală de la Cristur-Odorhei și până la dobândirea statutului de personaj-reper al prozei lui Preda: *"Personajul acesta, Ilie Moromete, a existat în realitate, era tatăl meu. Era un om pe care n-aș putea să spun dacă l-am iubit, mai mult sau l-am admirat mai mult. S-au amestecat în sentimentele mele pe care i le mai păstrez, și dragoste, dar și admirație pentru personalitatea lui. Era un țăran de o condiție socială exact așa cum l-am descris în cele două volume ale Moromeților. Ideea de a scrie o carte despre un astfel de țăran a apărut de timpuriu, adică de la prima încercare literară pe care am făcut-o, cum poate bănușiți, la Școala Normală unde am învățat, când, pentru revista școlii sau cu alt prilej, ni s-a cerut să compunem ceva. Atunci a apărut în embrion ideea acestui personaj."*^[4]

De la schițarea timidă a țăranului într-o compunere școlară pornind de la un model real și până la identificarea lui Ilie Moromete cu tatăl său în interviul amintit, imaginea tatălui a revenit constant în scrierile lui Marin Preda, atât în texte literare cât și în texte non-literare. În ziarul *"Timpul"* din 15 și 16 aprilie 1942 Preda debuta cu schița *"Pârlitu"* în pagina literară *"Popasuri"*, în care se observă primele trăsături ale lui Moromete. Aceeași schiță va fi reluată câțiva ani mai târziu, într-o altă versiune, intitulată *"O adunare liniștită"*, care va fi inclusă în volumul de debut *"Întâlnirea din Pământuri"* din 1948.

Amintirea tatălui și rolul pe care acesta l-a jucat în devenirea ulterioară a lui Marin Preda este evocată de scriitor și în interviul din anul 1976, la scurt timp după publicarea romanului *"Delirul"*, când se bucura deja de un statut bine definit în lumea literară. Vorbind despre începuturile literare și despre amintirile acelei perioade, Preda se întoarce, invariabil la imaginea tatălui, iar chipul întunecat al părintelui este asociat cu un gest inexplicabil pentru copilul care asistă la o scenă violentă: tăierea salcâmului. *"Eram corector la ziarul Timpul. Scrisesem o schiță intitulată Salcâmul. Într-o dimineață de iunie, tatăl meu s-a apucat*

să taie cel mai falnic salcâm din copilăria mea. Tata era crunt și întunecat. Nu numai eu, dar nici restul familiei și nici vecinii n-au înțeles ce l-a împins să facă acest lucru. Și nici n-a răspuns la întrebările noastre nedumerite. Această enigmă a copilăriei am exprimat-o, fără să o dezvălui, în schița mea care a apărut în pagina a doua a ziarului. Astfel am devenit scriitor. Era în anul 1942, era război, dar eu aveam douăzeci de ani și trăiam bucuria de lumină și speranță a debutului. Îmi iubeam tatăl, o personalitate puternică, și știam că va juca un rol decisiv în viața mea, ceea ce s-a și întâmplat: am scris despre el *Moromeții*, o mie de pagini.”^[5]

Scena tăierii salcâmului, inclusă în volumul I al romanului *”Moromeții*, a fost interpretată de critica literară ca un moment anticipativ al prăbușirii lui Moromete din finalul primei părți. Eugen Simion asociază salcâmul cu imaginea lui Moromete și vede în el dublul vegetal al personajului. Pentru Carl Gustav Jung tăierea reprezintă castrație. În schimb pentru scriitorul Preda această scenă din perioada copilăriei este în strânsă legătură cu atitudinea hotărâtă și de neînțeles a tatălui, pe care nu o poate explica nici după trecerea anilor. Reluarea în roman a actului sacrificial din schița *”Salcâmul”* pornind de la o amintire din timpul copilăriei arată caracterul obsedant al scenei rămasă în cutele memoriei în strânsă legătură cu chipul tatălui. În același timp însă de imaginea tatălui Preda leagă și descoperirea vocației de scriitor ce compensează în memoria afectivă latura întunecată a secvenței memorate.

Însă nu doar gesturile tatălui sunt preluate de Ilie Moromete în roman, ci și replicile au corespondent în realitate, scriitorul lăsând impresia că anulează premeditat granița dintre ficțiune și realitate, atunci când intră în zona confesiunii. La fel procedează și în interviul consemnat de Tia Șerbănescu la data de 18 aprilie 1980, cu puțin timp înainte de moartea scriitorului. Întrebat dacă a fost tentat să renunțe la scris, după apariția nuvelei *”Ana Roșculeț”*, Preda se întoarce prin afirmațiile tatălui, la optimismul acestuia: *”Tatăl meu obișnuia să spună că binele n-a dispărut niciodată din omenire. Spunea des vorba și când lumea din jur se mira, <Cum, domnule?> pentru că era război, etc., el adăuga: <N-a dispărut, dar n-a fost niciodată pentru toți.>. Avea el paradoxurile lui. Dar indignările lui împotriva anormalului mi-au folosit, le-am extins în toate domeniile.”*^[6]

Recunoaștem în replica tatălui cuvintele lui Ilie Moromete din volumul II al *”Moromeților”* pe care Marin Preda le redă întocmai în interviu așa cum se adresa personajul din roman noilor săi prieteni cărora încerca să le explice caracterul efemer al schimbărilor produse în plan politic. De altfel, Preda recurge în mod constant la filosofia de viață a tatălui pe care o adoptă ca pe o conduită verificată în relațiile interumane.

Această relatare a prozatorului nu reprezintă singurul moment în care confesiunea se întâlnește cu literatura. Multe din întâmplările petrecute în realitate își dau întâlnire în textul literar și primesc apoi girul confesiunii. Petrecherile cu vorbe ale țăranilor din poiana fierăriei lui Iocan în centrul cărora se află chipul impunător al lui Moromete este un astfel de decupaj din realitatea lumii țărănești confirmat de scriitor. În volumul de interviuri "Convorbiri cu Marin Preda", publicat în anul 1973, poetul Florin Mugur insistă să afle cât este adevăr și cât este ficțiune în scena realizării artistice a chipului de humă a protagonistului de către Din Vasilescu, iar răspunsul surprinde încă o dată prin transpunerea amintirii în operă: *"Erau acolo eroul cu prietenii săi și alții care veneau să-l asculte. Și a apărut și acest țăran care trebuia să se poarte ca un artist, și el se și poartă ca un artist, adică nu se bagă în discuție, observă, ascultă ce se spune și în acest timp se deplasează puțin mai la o parte și trimite un băiat să-i ia niște humă; cu huma aceea galbenă modelează capul personajului care i se pare și lui, ca și scriitorului, cel mai interesant din adunarea aceea."*^[7]

Scena în care țăranii se adună pentru a comenta politica prin intermediul lui Moromete ca interpret și regizor fusese inclusă în primul volum al romanului "Moromeții" din 1955, iar Preda revine după aproape douăzeci de ani asupra ei arătând importanța artistului care immortalizează chipul protagonistului. În fond, prin intermediul lui Din Vasilescu, imaginea tatălui este construită ca o modalitate complementară cuvântului.

2. Cuplul scindat

Literatura de frontieră a lui Marin Preda acordă un spațiu generos unui moment care și-a pus amprenta asupra destinului ca om și ca scriitor al acestuia: despărțirea în anul 1958 de prima soție, poeta Aurora Cornu. Preda a fost căsătorit timp de patru ani, între 1954 și 1958 cu Aurora, femeia care i-a fost aproape și care l-a îndemnat după ce lecturase manuscrisul, să reia lucrul romanului "Moromeții", să-l finiseze și să-l publice. Romanul a văzut lumina tiparului în anul 1955, iar scriitorul trăiește din plin două momente de referință ale existenței: dragostea și succesul. Este de înțeles în aceste condiții rolul providențial jucat de Aurora și impactul pe care l-a avut asupra prozatorului decizia acesteia de a divorța de Preda.

Obsesia despărțirii îl urmărește pe Marin Preda, iar scriitorul extrem de atent cu tot ce atentează la liniștea sa interioară sau la împlinirea vocației

creatoare așterne în scrisori sau în jurnal pericolul real al seismului sentimental pe care îl traversează într-o etapă a vieții în care succesul *"Moromeților"* venea ca o confirmare a talentului.

Intervalul pe care îl acoperă aceste scrieri necanonice este unul apropiat, 1954-1958 *"Scrisori către Aurora"* și 1958-1959 *"Jurnal intim"*, ceea ce arată că momentul divorțului coincide în plan artistic perioadei dintre „Moromeții” ,volumul I și *"Risparatorii"* (1962). De altfel, personajul Constanța Munteanu, alter-ego al prozatorului din romanul *"Risparatorii"* traversează aceleași simptome ale nefericirii: divorțul de doctorul George Munteanu și depresiunea nervoasă. Marin Preda cunoaște și el în perioada divorțului disconfortul unei nevroze chinuitoare pentru care este spitalizat și supus unui tratament cu insulină.

În scrisorile adresate Aurorei surprinde faptul că, deși relația dintre cei doi nu părea a cunoaște vreunul din semnele sfârșitului, Preda vorbește încă din 1957 despre pericolele care i-ar amenința ființa: moartea Aurorei sau despărțirea. Într-o scrisoare expediată din Hanoi, în timpul vizitei efectuate în Vietnam, Marin Preda îi scria soției la data de 15 decembrie 1957: *"N-aș putea trăi departe de țară mai mult de o lună și fără tine. Nu voi mai pleca nicăieri fără tine, asta s-o știi. Ca revanșă, ca să știi și tu ce înseamnă acest fapt, va trebui să pleci undeva, departe, singură. (Deși tu ai fi în stare s-o faci cu mai mult sânge rece și ești chiar în stare să nu-ți fie deloc dor de mine, dar pas encore). [...] Acestea sunt rănilor mele în viața cu tine și dacă ai muri sau dacă m-ai părăsi (ceea ce ar fi totuna), ele, așadar, nu s-ar mai vindeca și aș fi un infirm... Poate că asta te apără pe tine de mine, de relele pe care aș putea să ți le fac? Să mor sau să te părăsesc? Dacă așști tot n-ar avea vreo urmare, pentru că n-am de gând, iubita mea, să fac nici una, nici alta."*^[8]

Intuiția lui Preda în privința comportamentului soției și a ușurinței cu care renunță la căsătorie este admirabilă și izvorește dintr-o cunoaștere temeinică a psihologiei feminine. Aceasta explică reușita analizei psihologice pe care o aplică unor personaje precum Maria Surupăceanu, Simina Golea, Luchi Dumitrescu sau Matilda Petrini, ipostaze feminine ale femeii părăsite sau care părăsesc persoanele pe care le-au iubit.

Infirmitatea la care face referire în scrisoare Preda în situația în care ar fi părăsit se confirmă ulterior, pentru că, deși se recăsătorește de două ori, Aurora rămâne marea iubire a prozatorului. Nu întâmplător Victor Petrini, protagonistul ultimului roman, *"Cel mai iubit dintre pământeni"* cunoaște mai multe experiențe erotice, iar critica literară a identificat în structura personajelor feminine psihologia Aurorei. Aceasta constituie o dovadă că, după atât de mult

timp despărțirea de Aurora nu reușește să vindece rănilor, iar Preda caută o compensare în plan narativ a evenimentului care l-a marcat definitiv.

Jurnalul lui Marin Preda radiografiază și el momentul despărțirii care coincide cu perioada postspitalizării. De altfel, Preda a ținut un jurnal doar pentru perioadele de criză existențială așa cum sunt boala și divorțul. Preda nu era un diarist convins și împărtășea în această privință părerea lui George Călinescu despre inutilitatea jurnalului. El nu credea în acest gen de confesiune și nici în sinceritatea mesajului din jurnalele consacrate.

Însemnarea care deschide jurnalul consemnează suferința prozatorului provocată de boală și de gândul despărțirii. La data de 24 august 1958 el nota: *"Mă aflu la Sinaia în convalescență., dar zău că nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că o s-o petrec în condiții atât de rele: nevastă-mea are chef de despărțire. Dacă aș fi fost complet restabilit aș fi știut să primesc cum se cuvine acest fapt plin de gravitate, dar m-a prins pe picior greșit și am avut un minut de spaimă. A fost suficient: odată breșa produsă (în inima mea, bineînțeles) răzbunătoarea din orice femeie a jubilat la spaima mea. Atunci m-am clătinat și mai mult. Fatală clătinare; nevastă-mea s-a instalat și mai bine în inima mea rănită și mi-au trebuit trei, patru zile de chinuri ca s-o alung de acolo. N-am cerut nici un fel de explicații, dar nu m-am putut împiedica să-i spun să rămână. Firește, era și mai rău, pentru că fără să-mi dau seama deveneam o țință a răutății și cruzimii femeiești."*^[9]

Se observă luciditatea cu care Preda analizează vulnerabilitatea propriei ființe și efectele ezitării după aflarea veștii. El este conștient de faptul că organismul slăbit de boală devine un teritoriu incapabil să reziste în fața unui astfel de atac, iar capitularea necondiționată se transformă într-o victorie fără luptă a celui alt. Încercarea de a o convinge să rămână alături de el amplifică suferința și îi relevă lui Preda dependența ființială de Aurora, imposibilitatea de a se despărți de ea.

Sondarea stărilor de conștiință, autoanaliza sufletului răvășit reliefează duritatea loviturii primite prin aflarea veștii, dar și profunzimea ancorării în psihologia capricioasă a femeii iubite. Preda nu a conceput niciun moment că relația cu Aurora se va încheia atât de repede, mai ales că amândoi aveau preocupări literare, iar prozatorul era conștient că apariția romanului "Moromeții" i se datorează.

Obsesia despărțirii se manifestă la Marin Preda și dincolo de planul sentimental pentru că scriitorul resimte eșecul căsnicilor și în planul creației, acolo unde luptă cu un blocaj creator (al inspirației) care îi paralizează forța de exprimare. În pagina de jurnal din 28 august 1958 Preda face următoarea

însemnare: *"Tot n-am făcut nimic cu romanul. Îmi lipsesc țigările și cafeaua, fără ele nu pot să fabulez. Sunt ca un aparat de radio fără antenă. Nu mă las însă, fiindcă trebuie să reușesc; Aurora până la urmă va pleca și voi rămâne singur. Ce voi face de nu voi scrie? Ce voi face cu timpul? Ce voi face cu natura înconjurătoare, cu lucrurile, cu obiectele din odaie, cu oamenii pe care îi voi întâlni la masă? Vederea tuturor acestora nu mă bucură încă, natura continuă să mă neliniștească, obiectele să mă angoaseze. Iar când neliniștea și angoasa cedează, îmi amintesc că la vârsta de 36 de ani n-am încă familie, și că sunt încă departe de a o avea, nu pot să mă gândesc liniștit la viitor. Orice gând de viitor îmi amintește de eșecul actualei mele legături cu Aurora. Deci numai scrisul mă poate salva de toate, numai conversația asta intimă cu lumea poate să aducă uitare și seninătate în inima mea. Așadar, încă o dată, astăzi, trebuie să încerc să scriu."*

[10]

Avalanșa de întrebări retorice subliniază neliniștea scriitorului, neputința de a depăși criza conjugală și are ca efect direct incapacitatea de a lucra. În același timp însă scoate la iveală rolul pe care l-a jucat Aurora în asigurarea echilibrului necesar pentru manifestarea scriitorului. Pentru Preda ca și pentru Moromete întrebarea: *"Cum să trăiești dacă nu ești liniștit?"* devine una existențială, iar răspunsul care aduce liniștea este dat doar de prezența și înțelegerea oferită de familie.

Scrisul devine în acest context o formă de terapie eliberatoare, singura la care are acces și care poate compensa suferința provocată de despărțire. Jurnalul se transformă în cazul lui Preda într-o foaie de temperatură a stării interioare care măsoară cu precizie oscilațiile cauzate de pierderea sprijinului oferit de Aurora.

Gândul divorțului creează în subconștientul lui Marin Preda stări contradictorii în care resemnarea este anulată de bucuria de a trăi, iar rațiunea ia locul sentimentalismelor exacerbate. În aceste momente el devine conștient că este imposibil să fie și erou și creator de eroi. Regăsirea stării de spirit în care optimismul este dominant îi dă posibilitatea să se autoanalizeze și să conștientizeze erorile trecutului. Într-o însemnare din data de 30 august 1958 Preda notează cu o sinceritate dezarmantă: *"În viață, nici vorbă că am mai fost de nenumărate ori erou, dar totdeauna cu o ușă de refugiu, când mi-era mai rău o trânteam în urma mea, mă așezam la masa de lucru și mă linișteam. Ce puternic eram ! Poate că același sentiment încearcă acum Aurora, trânteste ușa peste iubirea mea și se refugiază în visurile ei ambițioase de a ajunge cea mai mare poetă a veacului. Nu trebuie s-o condamn decât pentru momentul ales, căci pentru a fi drept cu mine, eu nu am fost niciodată erou din inițiativa mea. Nu eu, ci Nadia Strungaru, prima mea femeie m-a*

silit s-o părăsesc, m-a silit direct prin alternativa absurdă: <ori mă iubești, ori pleacă!><Dar te iubesc> ziceam, și era adevărat, dar ea nu mai credea (este adevărat că avusesem niște aventuri, împins însă de bovarismul ei de tip rusesc, obositor!)Mă tot obosea cu întrebarea: <mă iubești?>; <te iubesc> răspundeam eu încolțit. <Nu se vede!> spunea ea furioasă. La prima ocazie am scăpat de ea părăsind-o și această ocazie a fost Aurora. Ce bine ar fi fost dacă rămânea doar ocazie și nu mă încurcam cu căsătoria!"^[11]

Pentru Preda plenitudinea creatoare se manifestă doar în momente de acalmie care îi oferă încredere în forțele proprii, în timp ce crizele conjugale, suspiciunile de infidelitate, acuzațiile gratuite exercită o presiune insuportabilă. Din această cauză retragerea în solitudinea ființei funcționează ca o supapă ce eliberează spiritul de stările tensionale acumulate.

Presiunea divorțului iminent, teama de singurătate, absența unei familii, incertitudinea viitorului angoasează ființa scriitorului care își simte spiritul mutilat de hotărârea neașteptată a soției de a-l părăsi pentru o carieră literară de invidiat. Toate aceste inconveniente acumulate se grefează pe o stare de iritare ce se transformă într-o ironie necruțătoare la adresa femeii care sacrifică, într-un moment inoportun, căsnicia pentru independența creatoare a spiritului.

Referirea la prima iubire din viața lui Preda, Nadia Strungaru, pe care se vede nevoit să o părăsească datorită unei erodări a relației este o dovadă că prozatorul nu concepea iubirea ca un mijloc de încorsetare a persoanei iubite, de anulare a libertății prin închiderea în spațiul conjugal. Nu întâmplător comportamentul Nadiei Strungaru, atitudinea ei dominatoare, reacțiile ei imprevizibile, sunt ficționalizate într-un personaj despot, Matilda din romanul *"Cel mai iubit dintre pământeni"*. De altfel, ultimul roman al lui Marin Preda înregistrează eșecurile conjugale ale scriitorului *"transferate"* asupra lui Victor Petrini, ceea ce arată că neîmplinirile în plan sentimental au rămas fixate în subconștient, iar textul a convertit frustrările într-un exercițiu de defulare.

Vindecarea psihică a lui Preda după căsnicia eșuată cu Aurora nu se va realiza nici după un an și, așa cum se va dovedi, din mărturisirile scriitorului, nu se va produce niciodată. Jurnalul care a funcționat pentru Preda doar în momentele de criză interioară înregistrează revenirea bolii chinuitoare, nevroza, și uzura produsă de despărțirea de prima soție. Însemnarea făcută la data de 22 noiembrie 1959 certifică tabloul stărilor interioare: *"Reiau, tot într-o perioadă rea a sănătății mele, jurnalul părăsit. Sunt din nou obosit și internat în spital. A trecut un an de la ultima însemnare și, după cum se prefigura acolo, am reușit să mă despart de Aurora Cornu și să-mi deplasez atenția asupra altei femei. Mi-au plăcut întotdeauna, în egală măsură, atât femeia, cât și femeile, încât, părăsind-o pe Aurora n-am avut deloc*

sentimentul unei dezamăgiri, ci doar cel al unei nereușite. Spun: am reușit să mă despart. Asta înseamnă că nu mi-a fost deloc ușor s-o fac – dar despre aceasta mai târziu. Anul acesta am dat drumul unei lucrări vechi, Îndrăzneala, și am conceput și realizat mai mult de 6/8 din marele roman Risipitorii. Toate acestea, adăugate la o convalescență rea, turburată de criza casnică, mi-au adus plocon oboseala de față.”^[12]

Reluarea jurnalului după un an de la ultima confesiune indică puține schimbări în plan profesional: publicarea în 1959 a nuvelei "Îndrăzneala" și progresul obținut în scrierea romanului "Risipitorii". De altfel, Preda nici nu le încadrează în categoria succeselor care să redea încrederea în revenirea plenitudinii creatoare. Singurul eveniment cu adevărat notabil, căruia îi acordă cel mai mult spațiu este divorțul de Aurora, perceput ca o eliberare sufletească și începutul unei noi relații sentimentale. Este vorba despre Eta Vexler, cea care va deveni în anul 1960, a doua soție a scriitorului, de care se va despărți în 1966, după hotărârea acesteia de a se stabili în Franța .

Cronică a unui eșec anunțat, divorțul a constituit pentru Marin Preda o obsesie pe care „a transferat-o” unor personaje în care s-a regăsit, într-o formă sau alta, prima experiență conjugală, care va genera o perioadă de căutare a echilibrului pierdut și se va transforma peste ani, într-un complex al familiei.

Concluzii

Metaforele obsedante din literatura de frontieră a lui Marin Preda evidențiază, prin caracterul repetitiv, imaginea unei persoane importante, tatăl, care a devenit un model literar, impactul unui eveniment (divorțul de Aurora Cornu), chinul unei boli, (nevroza) sau delirul istoriei, toate având consecințe directe asupra operei de ficțiune a scriitorului. Fixate în subconștientul prozatorului ele sunt scoase la suprafață de texte necanonice (interviuri, scrisori, confesiuni, jurnal) ce prefațea sau postfațea opera cunoscută.

Analiza acestor metafore obsedante din scrierile necanonice reliefează un întreg sistem de simboluri, o rețea complexă de asociații care justifică și susțin elemente legate de geneza operei, de căutările scriitorului și de angoasele omului, adică tocmai elementele constitutive ale geografiei spirituale create de Marin Preda.

NOTE

[1].Marin Preda, *Creație și morală*, p. 284

[2].Marin Preda, *Creație și morală*, p. 284

[3].Marin Preda, opera citată, p. 306

- [4].Marin Preda, *Creație și morală*, p. 423
 [5].Marin Preda, opera citată, p. 492
 [6].Marin Preda, *Creație și morală*, p. 581
 [7] Florin Mugur, *Convorbiri cu Marin Preda*, p. 41
 [8].Eugen Simion, *Portretul scriitorului îndrăgostit: Marin Preda*, p. 113
 [9].Marin Preda, *Jurnal intim*, p. 3
 [10].Marin Preda, *Jurnal intim*, p. 20-21
 [11].Marin Preda, opera citată, p. 24-25
 [12].Marin Preda, opera citată, p. 237

Bibliografie selectivă

- Antofi, Simona, *Contemporary Critical Approaches to the Romanian Political and Cultural Ideology of the XIXth Century - Adrian Marino, Al treilea discurs. Cultura, ideologie si politica in Romania/The Third Discourse. Culture, Ideology and Politics in Romania, Procedia Social and Behavioral Sciences*, vol.63 / 2012, pp.22-28, DOI: 10.1016/j.sbspro.2012.10.005, accesibil la adresa <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042812047386>
- Cenac, Oana, *General aspects of current political terminology*, în *Lexic politic - discurs politic*, 2014, pp.124-130, ISBN:978-606-17-0633-4.
- Ifrim, Nicoleta, *Memory and identity-focused narratives in Virgil Tănase's 'lived book'*, *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* (ISSN 1481-4374) <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/>, nr. 19.2 / June 2017, Purdue University Press, pp.1-10, accesibil la adresa <http://docs.lib.purdue.edu/clcweb/vol19/iss2/4/>, <https://doi.org/10.7771/1481-4374.2942>
- Milea, Doinița, *Intertextual as a pretext for the operation fictional text*, în volumul *Manifestări ale creativității limbajului uman*, 2014, pp.20-26, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, ISBN 978-606-17-0623-5.
- Preda, Marin, *Creație și morală (orice ediție)*
- Simion, Eugen, *Portretul scriitorului îndrăgostit: Marin Preda (orice ediție)*.